

AMİSOS / AMISOS

Cilt/Volume 5, Sayı/Issue 8 (Haziran/June 2020), ss./pp. 51-74

ISSN: 2587-2222 / e-ISSN: 2587-2230

Özgün Makale / Original Article

Geliş Tarihi/Received: 06. 05. 2020
Kabul Tarihi/Accepted: 27. 06. 2020

TRALLEIS HAMAM-GYMNASION LATRINASI'NDAN BİR GRUP KORINTH PLASTER BAŞLIĞI A GROUP OF CORINTH PILASTER CAPITALS FROM TRALLEIS BATH-GYMNASION LATRINE

Aydın ERÖN*

Öz

Tralleis antik kentinde 2006-2008 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında Hamam-Gymnasion yapı kompleksinin içerisinde bir latrina yapısı açığa çıkarılmıştır. Latrina, palaestranın kuzeyinde, sütunlu caddeye açılan propylon batısında, basilica thermanum bölümünün ise doğusunda yer almaktadır. Anıtsal boyutlardaki yapının kazısı üç yıl sürmüştür. Yapı, peristil planlı latrinalar grubu içerisine girmektedir. Latrinanın inşa ve kullanım evrelerinin saptanmasında bezemeli mimari parçalar oldukça önemlidir. Yapıda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında çok sayıda bezemeli mimari parça ortaya çıkarılmıştır. Çalışma içerisinde incelenen bir grup Korinth plaster başlık parçası da söz konusu çalışmalar sırasında bulunmuştur. Plaster başlık parçalarının önemli bir bölümü latrina kanalizasyon kanalları içerisinde tespit edilmiştir. Latrina'da gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında bir yazıt bulunamamıştır. Bu nedenle yapının tarihinin tespitinde bezemeli mimari parçalar önemli bir yer tutmaktadır. Çalışma içerisinde incelenen plaster başlık parçalarının işçilik olarak benzerleri genel olarak Hadrianus ile Antoninus Pius dönemlerine tarihlendirilen yapılarda karşımıza çıkmaktadır. MS II. yüzyıl içerisinde, Batı Anadolu'da imar

* Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Efeler, Aydın/Türkiye.

E-posta: aron@adu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1611-2296>

faaliyetlerinin sayısındaki artış dikkat çekicidir. Özellikle Hadrianus Dönemi bu açıdan oldukça özeldir. Söz konusu dönem ile başlayan imar faaliyetlerinin Antoninus Pius Dönemi'nde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Tralleis Hamam-Gymnasion yapı kompleksi latrinasının Geç Hadrianus-Erken Antoninus Pius dönemlerinde inşa edildiği düşünülmektedir. Çalışma içerisinde incelenen plaster başlık parçalarının bezeme özellikleri de bu tarih önerisini destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Tralleis, Hamam-Gymnasion, Latrina, Plaster Başlık, Hadrianus, Antoninus Pius

Abstract

A latrine structure had been brought to light inside Bath-Gymnasion complex during 2006- 2008 excavations in the ancient city of Tralleis. The latrine is located on the north of the palestra, west of the propylaeum facing the marble road and on the east of the basilica thermarum section. The excavations of the structure reaching monumental dimensions in size, took three years to complete. The structure is among the latrines which have peristyle plans. Ornamental architectural pieces are of high significance for the determination of construction and usage phases. During the excavations, a large number of ornamental architectural pieces had been discovered. The group of Corinth pilaster capitals that are examined in this research are found during the excavations aforementioned. A significant part of the pilaster capital pieces are obtained inside the drains of the latrine sewer. No inscription has been found though. For this, the ornamental archeological pieces have a great importance for determining the date of the structure. With respect to labor, similar pilaster capital pieces to the ones examined in this research, appear on the structures dated back to the periods of Hadrianus and Antoninus Pius in general. The increase in the number of construction activities on Western Anatolia during the 2nd century A.D. is remarkable. Especially the period of Hadrianus is quite distinctive in terms of this. It had been realized that the construction activities, started in the period mentioned, also continued during the period of Antoninus Pius. It has been estimated that the latrine of the Bath Gymnasion complex had been built between late Hadrianus and early Antoninus Pius periods. The ornamental features of the pilaster capital pieces examined in this research also support this dating thesis.

Keywords: Tralleis, Bath-Gymnasion, Latrine, Pilaster Capital, Hadrianus, Antoninus Pius

Giriş

Antik Dönem'in önemli yazarlarından Strabon, Tralleis kentininin bulunduğu coğrafyayı şu şekilde tanımlamaktadır; “*Magnesia'dan sonra yol Tralleis'e ulaşır. Mesogis Dağı solda, yolun sağında, Lydia'lular, Karia'lular, Ionia'lular, Miletos'lular, Mysia'lular ve Magnesia'nın Aiolis'lileri tarafından işgal edilen Maiandros Irmağı'nın ovası bulunur. Aynı tür topografya Nysa ve Antiokheia'ya kadar devam eder. Tralleisliler'in kenti, kesik bir*

*trapezin üzerine, doğu tarafından tahkim edilmiş bir tepede kurulmuş ve civarındaki bütün yerler iyi korunmuştur*¹.

Bereketli Maiandros Ovası'nın hemen kuzeyinde, korunaklı bir alan üzerinde yer alan Tralleis'in kuruluş tarihi henüz saptanamamıştır. Antik Dönem'in önemli kentlerinden biri olduğu anlaşılan yerleşimin şu ana kadar saptanabilen en gösterişli yapısı Hamam-Gymnasion yapı kompleksidir (Res. 1-2). 19. yüzyılın önemli gezginlerinden olan C. Fellows, anıtsal boyutlardaki bu yapının aslında bir Gymnasion olabileceği düşüncesini ilk ortaya koyan kişidir². Yapının batı bölümünde korunan tonozlu alanlar Aydın halkının da ilgisini çekmiş, bu tonozlu bölümlerden esinlenen halk yapıyı "Üçgözler" olarak adlandırmıştır³.

Yaklaşık olarak 15000 metrekarelik bir alanı kaplayan yapı kompleksindeki ilk kazı çalışması 1888 yılında C. Humann ve W. Doerpfeld başkanlığındaki bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir⁴. Bu tarihten sonra Edhem Bey⁵, R. Dinç⁶, A. Yaylalı⁷, A. Saraçoğlu⁸ ve N. Öztürk⁹ başkanlığındaki ekipler yapının değişik bölümlerinde kazı çalışmalarını devam ettirmişlerdir. Çalışma konusu olan Hamam-Gymnasion Latrinası 2006 yılında, A. Yaylalı başkanlığında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmaya başlanmıştır¹⁰. Söz konusu bölümün kazısı ancak 2007¹¹ ve 2008¹² yılı kazı çalışmaları sonucunda tamamlanabilmiştir¹³. Yapı, ölçüleri ve malzemesi bakımından Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen latrinalar arasında önemli bir yere sahiptir.

Söz konusu dönemde Hamam-Gymnasion yapı kompleksleri içerisinde ve hemen yanında latrinaların inşa edildiği bilinmektedir. Tralleis Hamam-Gymnasionu ile büyük benzerlikler gösteren Ephesos Vadius Gymnasionu¹⁴ içerisinde bir latrina bulunmaktadır. Söz konusu yapının yanı sıra Sardeis Hamam-Gymnasion¹⁵ kompleksinin güneybatı köşesine Geç Antik Çağ içerisinde inşa edilen latrina örneği de anılmaya değerdir.

¹ Strabon XIV, 1, 42.

² Fellows 1841, 16.

³ "Üçgözler" kelimesi belli bir süre sonra Tralleis ören yerini tarif etmek için kullanılır olmuştur.

⁴ Humann-Doerpfeld 1893, 397-398, 400-401.

⁵ Edhem 1904, 55-56, 59.

⁶ Dinç 1998, 219-222; Dinç-Özkan-Takaoğlu 2000, 2-10; Dinç 2003, 33-40; Dinç-Dede 2003, 405-407; Dinç-Dede 2004, 339-345. R. Dinç 2009 ve 2010 yıllarında Tralleis antik kentinde kazı çalışmalarına tekrar başlamıştır. Söz konusu kazı sezonlarında Hamam-Gymnasion yapı kompleksi içerisinde çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

⁷ Yaylalı 2008, 555-561; Yaylalı 2009 17-22; Yaylalı 2010, 375-379.

⁸ Yener-Saraçoğlu 2014, 52-54; Yener-Saraçoğlu-Civelek-Gülçin-Aydın-Atıcı-Tokgöz 2014, 428.

⁹ Akkan-Öztürk-Karaosmanoğlu 2019, 174-176.

¹⁰ Yaylalı 2008, 559-561.

¹¹ Yaylalı 2009, 20.

¹² Yaylalı 2010, 376-378.

¹³ Kazı çalışmalarının tamamlanmasının ardından Aysun Topaloğlu yapının 3D modellemesi konusunda bir Yüksek Lisans tezi hazırlamıştır. Bkz.; Topaloğlu 2010.

¹⁴ Vadius Gymnasion Latrinası yapı kompleksinin güneybatısında yer almaktadır. Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nın yapı içerisindeki konumu en çok Vadius Latrinası ile benzerlik göstermektedir. İki yapı arasındaki en önemli fark Tralleis Latrinası yapının kuzeydoğusuna inşa edilirken, Vadius Latrinası yapının güneydoğusuna inşa edilmiştir. Bu durum tamamen Hamam-Gymnasion yapı komplekslerinin yanlarına inşa edilen sütunlu caddelerin konumları ile ilgili olmalıdır. Sütunlu cadde, Tralleis Hamam-Gymnasionu'nun kuzeyinden geçerken Ephesos Vadius Gymnasionu'nun güneyinden geçmektedir. Vadius Gymnasionu için bkz; Keil 1929, 20-45; Yegül 1992, 282, 284; Farrington 1995, 23; Steskal-La Torre 2002, 221-244; Steskal-La Torre 2008; Steskal 2008, 557-562; La Torre-Steskal 2012, 283-288; Steskal 2015, 234-235.

¹⁵ Sardeis Hamam-Gymnasion kompleksinin güneybatısında yer alan latrinaların yapının orijinal planında olmaması akla yatkındır. Latrinalar, yapı kompleksinin güneyine inşa edilen Bizans Dönemi Dükkanları'nın inşası ile bağlantılı olmalıdır. F. Yegül söz konusu latrinaların MS IV. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş

Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası

Hamam-Gymnasion Latrinası paleastranın kuzeyinde, sütunlu caddeye açılan propylonun batısında, basilica thermarum'un doğusunda, sütunlu caddenin ise güneyinde yer almaktadır (Res. 3). Latrinaya temiz su sevkiyatının yönü göz önüne alındığında yapı doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir (Res. 4). Yapı, peristil planlı latrinalar grubu içerisine girmektedir (Res. 5-6). Bu plan tipinde merkezde impluvium adı verilen havuz kısmı yer almaktadır. Impluvium bölümünü tuvalet ihtiyacının giderildiği bölümler çevrelemektedir. Tuvalet ihtiyacının giderildiği bölümlerin üzeri revaklarla kapatılmaktadır.

Peristil planlı örnekler, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen latrinaların en gösterişli olanlarıdır¹⁶. Yapılan araştırmalar sonucunda Anadolu dışında; Roma, Alexandria, Apameia, Athenae, Gortyn, Korinth, Bulla Regia, Cuicul, Ksiba, Leptis Magna, Ptolemaias ve Kos yerleşimlerinde peristil planlı latrinaların inşa edildiği saptanmıştır¹⁷. Anadolu'da ise peristil planlı latrinalar genellikle metropol olarak adlandırabileceğimiz yerleşimlerde karşımıza çıkmaktadır. Çalışma konusu olan yapı dışında Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Vedium Gymnasion¹⁸, Ephesos Varius Hamamı¹⁹ ve Pergamon Asklepeion²⁰ latrinaları peristil planlı olarak inşa edilmiştir²¹.

Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası 20.15x15.00 m ölçülerindedir ve yaklaşık olarak 302 metrekarelik bir alanı kaplamaktadır. Ölçüleri bakımından Anadolu'da şu ana kadar bulunmuş en büyük peristil planlı latrindir²². Yapının kapasitesi boyutu ile doğru orantılıdır. Kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan konsol yuvaları yapının kapasitesinin saptanmasında oldukça önemlidir²³. Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nın her iki konsol taşı arasına bir oturma plakası yerleştirilerek yapılan tamamlama önerisi sonucunda yapının 66 kişilik olduğu anlaşılmıştır²⁴. Anadolu'da kazısı yapılmış latrina örnekleri incelendiğinde yapının Hierapolis Latrinası'ndan sonra kapasitesi en büyük ikinci latrina olduğu

olabileceğini ifade etmektedir (Yegül 1986, 16). Sardeis Hamam-Gymnasion kompleksi için bkz; Yegül 1986; Yegül 1992, 251, 282, 284, Res. 298-299; Farrington 1995, 24.

¹⁶ Gülbay 2006, 463.

¹⁷ Neudecker 1994, 154-155, Abb. 72. R. Neudecker'in *Die Parcht der Latrine* isimli kitabı latrinalar konusunda şu ana kadar yapılan en kapsamlı yayınlardan bir tanesidir.

¹⁸ Neudecker 1994, 128-129, Abb. 66; Steskal-La Torre 2008, 15-18, Tafel 18-30.

¹⁹ Neudecker 1994, 129-130, Abb. 67. Varius Hamamı aynı zamanda Scholastikia Hamamı olarak da bilinmektedir. Scholastikia isimli Hristiyan bir kadının yaptığı bağış sayesinde Varius Hamamı yenilenmiştir. Yapı daha sonra bağış yapının ismiyle bağlantılı olarak Scholastikia Hamamı olarak anılmaya başlanmıştır. Varius/Scholastikia Hamamı için bkz; Milner 1955, 35-44, Abb. 12-13; Foss 1979, 70; Yegül 1992, 288, 291, Res. 371-372; Steskal 2011, 86-87, Res. 7.

²⁰ Neudecker 1994, 64, Abb. 31; Gülbay 2003a, 14-15; Radt 2002, 234-235, Res. 184.

²¹ Peristil planlı latrinalar genellikle ekonomik durumu iyi olan kentlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Anadolu örnekleri için de geçerlidir. Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Ephesos ve Pergamon kentlerinin önemi bilinmektedir. Söz konusu kentlerdeki peristil planlı latrinalar genel olarak MS II. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nın peristil planlı inşa edilmesi kentin ekonomik açıdan iyi durumda olduğunu kanıtlaması açısından oldukça önemlidir.

²² Peristil planlı latrinalar arasında Ephesos Vedium Gymnasion Latrinası önemli bir yere sahiptir. Söz konusu yapı 6.58x 16.50 m ölçülerindedir (Ölçüler için bkz Steskal-La Torre 2008, 15). İki yapının ölçüleri arasındaki büyük fark Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nın ne kadar önemli bir yapı olduğunun kanıtıdır.

²³ Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nın oturma yerleri U plan tipinde inşa edilmiştir ve yapının güney, batı ve kuzey bölümlerinde yer almaktadır. Oturma yerleri inşa edilirken ilk olarak yapının kuzey, güney ve batı duvarlarına oturma plakalarının yerleştirilmesini sağlayacak şekilde konsol yuvaları açılmıştır. Konsollar "L" formundadır. Latrinada yaşanan yoğun tahribattan dolayı konsolların bazıları sağlam kalabilmiş, bazıları ise kırık olarak kanalizasyon kanalları içerisinde bulunmuştur. Bazı konsol yuvaları ise boş olarak ele geçmiştir. Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nda 36 adet konsol yuvası tespit edilmiştir.

²⁴ Latrinanın güneyi 25, batısı 15, kuzeyi ise 26 kişinin tuvalet ihtiyacını aynı anda karşılayabileceği şekilde düzenlenmiştir.

anlaşılmaktadır²⁵. Peristil planlı latrinalar arasında ise oturma kapasitesi olarak en büyük örnek konumundadır²⁶.

Yapının doğusunda temiz su deposu, kuzey, güney ve batısında ise tuvalet ihtiyacının giderildiği bölümler bulunmaktadır. Latrinaların merkezinde ise impluvium adı verilen havuz kısmı yer almaktadır. Su deposunun her iki yanında latrina girişleri bulunmaktadır. Yapının kuzey girişi antik caddeye²⁷, güney girişi palestraya, batı girişi ise Hamam-Gymnasion'un geçiş odalarından birine açılmaktadır.

Latrinaların dış hattını oluşturan duvarlar düzgün moloz taşlarla özenle örülmüştür. Duvarların iç kısımları moloz taş ve harç malzemesi ile doldurulmuştur. Yapının duvarlarında özellikle köşe bölümlerinde kör kemerler kullanılarak duvar örgüsünün daha sağlam olması sağlanmıştır (Res. 7). Latrinada duvar örgü tekniği olarak moloz ve kayrak taşlarının bir düzen dahilinde örülmesi sonucunda oluşturulmuş olan teknik kullanılmıştır. Yapının duvarları doğuda 1.05 m, kuzeyde 0.83 m, batıda 1.68 m ve güneyde 1.90 m kalınlığındadır. Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Dükkanları latrinaların kuzey duvarına bitişik olarak yapılmıştır. Latrinaların doğu, batı ve güney duvarları kuzey duvarına oranla daha sağlam olarak bulunmuştur. Bu durum Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Dükkanları'nın inşası ve kullanımı sırasında yapının kuzey duvarının kısmen de olsa tahrip edildiği düşüncesini akla getirmektedir²⁸. Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinaları'nın duvar örgü tekniği Ephesos Varius Hamam Latrinaları ile benzerlik göstermektedir (Res. 8).

Latrina Mimari Bezemeleri

Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinaları'nın inşaa ve kullanım evrelerinin saptanmasında bezemeli mimari parçalar oldukça önemlidir. Yapıda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında çok sayıda bezemeli mimari parça ortaya çıkarılmıştır. Taşıyıcı nitelikteki az sayıdaki bezemeli parçanın yanında çok sayıda plaster kaplama parçası bulunmuştur. 2006 yılı çalışmaları sırasında temiz su deposunun batı cephesi üzerinde in-situ vaziyette mermer kaplama parçaları bulunmuştur. Söz konusu bölüm yapının duvarlarının Roma İmparatorluk Dönemi kullanımı sırasında mermer plakalarla kaplandığını kanıtlamaktadır. Kazı çalışmaları sırasında bulunan kaplama parçalarının büyük çoğunluğu düz ve bezemesizdir. Söz konusu parçalar yapının oturma yerlerinin arkasındaki duvarlarda belirli aralıklarla kullanılmış olmalıdır. Ayrıca latrinaların revaklı kısımlarının altındaki yürüme alanlarının da mermer plakalarla kaplandığı düşünülmektedir. Yapının Geç Antik Çağ içerisinde büyük oranda tahrip edildiği buluntulardan anlaşılmaktadır. Kazı çalışmaları sırasında bulunan kırık kaplama parçaları da bu durumu kanıtlamaktadır.

Korinth Plaster Başlık Parçaları (Res. 9-17)

Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinaları'nda bezemesiz kaplama parçalarının yanı sıra yapının dekorasyonunda önemli yer tutan bezemeli kaplama parçaları da kullanılmıştır. Çalışma içerisinde incelenen 9 Korinth plaster başlık parçası, yapının ilk inşaa evresinin tespiti

²⁵ Gülbay 2003b, 34. Hierapolis Latrinaları'nın 100 kişilik olduğu düşünülmektedir.

²⁶ Gülbay 2003a, 14-15. Ephesos Vedius Gymnasion Latrinaları 50, Ephesos Scholastikia Hamam Latrinaları 40 ve Pergamon Asklepeion Erkekler Latrinaları ise 40 kişiliktir.

²⁷ Yapının Hamam-Gymnasion'la olan fiziki bağının yanı sıra hemen kuzeyindeki antik caddeyle olan ilişkisi de dikkat çekicidir. Latrinaların batı girişinin sütunlu caddeye açılması yapının sadece Hamam-Gymnasion'daki kişilere hizmet vermek için yapılmadığını kanıtlamaktadır.

²⁸ Tralleis Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Dükkanları'ndan "II No.lu Dükkan" olarak adlandırılan mekandan latrinaya geçiş bulunmaktadır. Latrinaların kuzey duvarı kısmi olarak yıkılarak oluşturulan geçiş, yapıdaki tahribatı kanıtlaması açısından oldukça önemlidir.

açısından oldukça önemlidir²⁹. Kazılar sırasında çok sayıda Korinth düzeninde mermer plaster başlık parçası bulunmuştur. Söz konusu parçaların önemli bir bölümü latrinanın kanalizasyon kanalları içerisinde ele geçmiştir³⁰. Latrinada bulunan Korinth düzenindeki plaster başlık parçalarında genel olarak tarihsel bir birlikten bahsedilebilir.

Yapının ilk kullanım evresine tarihleyebileceğimiz Korinth düzenli plaster başlık parçalarının önemli bir bölümü bu grup içerisinde yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda söz konusu grup içerisinde değerlendirilecek olan plaster başlık parçalarının akanthus sıraları dikkate alınarak iki alt başlık içerisinde incelenmesi uygun görülmüştür.

Tek sıra akanthus yapraklı parçalar: Korinth plaster parçalarından bazılarının tek sıra akanthus yaprak sıralarından oluştuğu tespit edilmiştir (Res. 9-10). Söz konusu örneklerin iç bükey bir abaküs bölümü bulunmaktadır. Abaküsün merkezinde rozet olarak değişik bitkisel motiflere yer verilmiştir. İncir yaprağı (Res. 10) ve incir meyvesinin tercih edildiği örnekler vardır³¹. Ayrıca abaküs bölümünde asma yaprağı (Res. 9) bezemesine de yer verildiği tespit edilmiştir. Plaster başlığının kalathos bölümünün merkezinde tam, iki yanında ise yarım akanthus yapraklarına yer verilmiştir. Akanthus yapraklarının üzerinde heliks ve köşe volütü bezemeleri bulunmaktadır. Söz konusu bölümler sade yapılarıyla dikkat çeker. Ayrıca kaulis çanağının görülmemesi oldukça önemlidir. Plaster başlığın akanthus yaprakları ve abaküs çiçeğinde yoğun matkap kullanımı ile derinlik oluşturulmaya çalışılmıştır.

İki sıra akanthus yapraklı parçalar: Kazı çalışmaları sırasında yukarıda değinilen tek sıra tek sıralı örneklerin yanı sıra iki sıralı örneklerin de bulunduğu tespit edilmiştir (Res. 11-13). Söz konusu eserlerde önde kısa, arkada ise daha uzun akanthus yaprak sıralarına yer verilmiştir. Ayrıca heliks ve köşe volüt bezemelerinin bir bölümü akanthus yaprak demetleri ise sarılmıştır. Söz konusu bezeme anlayışı iki sıralı örnekler de tercih edilmiş gibi durmaktadır. Bu nedenle Res. 14-17 arasındaki kırık örneklerin de iki sıralı akanthuslar grubu içerisinde değerlendirilmesi uygun olacaktır. Akanthus yapraklarının düzenlenişinde yoğun matkap kullanımı dikkat çeker. Bu grup içerisinde yer alan sağlama yakın iki parçanın abaküs bölümleri üzerinde pamuk ? (Res. 11) ve asma yaprağı (Res. 12) bezemelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışma içerisinde incelenen plaster parçalarının bezeme olarak en yakın örnekleri Aphrodisias antik kentinde bulunmaktadır. Aphrodisias'ta yüzey buluntusu olarak kaydedilmiş figürlü plaster başlık parçalarından bazıları latrina örnekleri ile büyük benzerlikler gösterir³². Söz konusu örnekler arasındaki en belirgin fark Aphrodisias plaster başlıklarında figür kullanılmış olmasıdır. Yaprakların düzenlenişi ve işçilik çok benzerdir. Her iki yerleşim yeri örneğinde de yoğun matkap kullanımı göze çarpar. Özellikle C5 numaralı eser (Res. 18) Tralleis buluntuları ile büyük benzerlikler göstermektedir. S. Dillon, Güney Agora'nın üzerindeki modern duvarda devşirme mazleme olarak kullanılan C5 No.lu örneğin de içinde

²⁹ Hamam-Gymnasion Latrinası plaster başlıklarını çalışmam konusunda her türlü kolaylığı sağlayan Prof. Dr. Abdullah Yaylalı, Prof. Dr. Serap Yaylalı ve Prof. Dr. Nurettin Öztürk'e teşekkürü bir borç bilirim. Çalışma içerisinde kullanılan görseller 2006-2008 yılları arasında oluşturulan Tralleis Kazısı arşivinden alınmıştır. Öğr. Elemanı Merve Sultan Çakan (MA) görsellerin hazırlanmasına değerli katkılarda bulunmuştur. Yardımlarından dolayı kendisine teşekkürü bir borç bilirim.

³⁰ Plaster parçaları yoğun olarak batı kanalı içerisinde bulunmuştur. Yapının kuzey duvarının Geç Antik Çağ'da tahrip edildiği bilinmektedir. Bu tahribatla bağlantılı olarak kuzey kanalizasyon kanalı içerisinde diğer kanallara oranla daha az sayıda bezemeli mimari parça bulunmuştur.

³¹ Günümüzde Aydın ilinin en önemli ihraç ürünlerinden bir tanesi incirdir. Söz konusu motifin Tralleis antik kenti Hamam-Gymnasionu'nda bitkisel bezeme unsuru olarak kullanılmış olması, incirin o dönemde de önemini kanıtlanması açısından oldukça değerlidir.

³² Dillon 1997, 762, Res. 29, C1; 763-764, Res. 32, C4; 764-765 Res. 33, C5; 765-766 Res. 34, C6; 766, Res. 35, C7.

bulduğu grubun MS II. yüzyıla tarihlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir³³. Ayrıca söz konusu grubun Aphrodisias Hadrianus Hamamları'nda bulunan figürlü kıvrıklal bezemelerine çok benzediğini ifade etmiştir³⁴. Bahsedilen yapı yazıtlar yardımıyla Hadrianus Dönemi'ne tarihlenmektedir³⁵.

Ephesos antik kentinde latrina plaster başlıkları ile kıyaslayama yapabileceğimiz örnekler bulunmaktadır. Benzer bir örnek Ephesos Vadius Gymnasionu'nda bulunmuştur (Res. 19). Yapının caldarium ana salonunda bulunan plaster Korinth başlığının işçiliği çalışma içerisinde incelenen örnekleri hatırlatmaktadır. Başlığın merkezinde yer alan akanthus yaprağının kıvrım detayları oldukça benzerdir. G. Plattner, Vadius Gymnasion buluntusu benzer örneğin Geç Traianus ile Erken Antoninler Dönemi arasına tarihlenmesi gerektiğini ifade etmiştir³⁶.

Yine Ephesos antik kentinde Serapeion kutsal alanında bulunan kapı konsolu üzerindeki akanthus yaprağının (Res. 20) işçiliği latrina plaster başlıklarını hatırlatmaktadır. Özellikle akanthus yaprağının tırtıklı kenar detayları oldukça benzerdir. Ayrıca yapının friz kuşağı üzerinde yer alan kıvrıklal (ranke) bezemesindeki kılıf yaprak demetlerindeki işçilik de Tralleis plaster başlıklarının işçiliğine oldukça yakındır. Ephesos Serapeion Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında bir yazıt bulunamamıştır. Bu nedenle yapının tarihi tartışmalıdır. Araştırmacılar, Traianus Dönemi ile Orta Severuslar Dönemi arasında değişik tarih önerileri sunmaktadırlar³⁷. Tapınağın bezeme özellikleri dikkate alındığında MS II. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi uygun olacaktır³⁸.

Latrina plaster başlıkları üzerindeki akanthus yapraklarının benzerleri Pergamon antik kentinde de karşımıza çıkar. Traianus Tapınağı podiyumu ayak profilleri üzerinde yer alan akanthus yapraklarının (Res. 21) tırtıklı kenar detayları çalışma konusu olan örnekleri hatırlatmaktadır³⁹. Yapının genel olarak MS 114-129 yılları arasında inşa edildiği düşünülmektedir. W. Radt, yapının inşa tarihinin Hadrianus'ın kenti ziyaretleri ile bağlantılı olması gerektiğini ifade etmektedir⁴⁰. J. Rohmann da akanthus yapraklarının işçiliğinin Hadrianus Dönemi özelliklerini yansıttığına söylemektedir⁴¹.

Latrina plaster başlıkları üzerindeki akanthus yapraklarının işçiliği ile bağlantı kurabileceğimiz bir diğer yapı Side N1 Tapınağı'dır. Yapının konsollu friz kuşağı üzerinde, konsol bezemelerinin altında akanthus yapraklarına yer verilmiştir (Res. 22). Akanthus yapraklarının kenar detaylarında matkap uygulaması göze çarpar. Yaprak detaylarının

³³ Dillon 1997, 762.

³⁴ Dillon 1997, 765.

³⁵ Boulanger 1914, 47. Farrington, Hadrianus'un Aphrodisias antik kentini MS 129 yılının başlarında ziyaret ettiğini ifade etmektedir. Söz konusu tarih önerisi için bkz.; Farrington 1995, 27.

³⁶ Plattner 2008, 279, KatNr. A 192, Taf. 208.1.

³⁷ Tarih önerileri için bkz.; Traianus-Hadrianus: Plattner 2008, 279; Hadrianus-Erken Antoninler: Stročka 1988, 303; Antoninler: Heilmeyer 1970, 100; Geç Antoninler: Karaosmanoğlu 1987, 37; Caracalla: Alzinger 1970, 1654; Caracalla: Knibbe 1978, 500-501, dipnot 82.

³⁸ Ephesos Serapis Tapınağı'nın mimari bezemeleri incelendiğinde Erken Antoninler Dönemi'nin izleri görülür. Yapının özellikle friz bloklarında bu durum oldukça belirgindir. Zemin, kıvrıklal (ranke) bezemesinin arkasında hala görülebilmektedir. Bu durum tapınağının inşasının Severuslar Dönemi'nden önce olduğuna önemli bir kanıttır. Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen friz kuşaklarında zemin bezemelerin arkasında tamamen kaybolur. Ephesos Serapis Tapınağı friz kuşağı üzerindeki bezemeler genel olarak değerlendirildiğinde işçilik hala kalitelidir. Kıvrıklal (ranke) bezemeleri hala doğal yapısını kaybetmemiştir. Kılıf yaprak demetleri üzerindeki matkap kullanımında abartı söz konusu değildir. Bu bezeme anlayışı genelde Antoninus Pius Dönemi'nde karşımıza çıkar.

³⁹ Rohmann 1995, 117, Taf. 44.4-5.

⁴⁰ Radt 2002, 210-211.

⁴¹ Rohmann 1995, 116-117.

düzenlenişine bakıldığında ışık-gölge etkisi verilmek istenildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu işçilik latrina örneklerini hatırlatmaktadır. Side N1 Tapınağı'nın inşa tarihi tartışmalıdır. Son yıllarda genel olarak Hadrianus Dönemi'nde inşa edildiği düşüncesi daha fazla ön plana çıkmaktadır⁴². Hadrianus gezileri, tapınağın plan ve işçilik özellikleri incelendiğinde söz konusu tarih önerisi oldukça akla yatkındır.

Tarihlendirme ve Sonuç

Tralleis Hamam-Gymnasion Latrinası'nda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında bir yazıt bulunamamıştır. Bu nedenle yapının tarihinin tespitinde benzer örnekler oldukça önemlidir. Çalışma içerisinde incelenen plaster başlık parçalarının işçilik olarak benzerleri genel olarak Hadrianus (MS 117-138) ile Antoninus Pius (MS 138-161) dönemlerine tarihlendirilen yapılarda karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda değinilen benzer örneklerin işçiliği Tralleis örnekleri ile çok yakındır. MS II. yüzyıl içerisinde Batı Anadolu'da imar faaliyetlerinin sayısındaki artış dikkat çekicidir. Özellikle Hadrianus Dönemi bu açıdan oldukça özeldir. Söz konusu dönem ile başlayan imar faaliyetlerinin Antoninus Pius Dönemi'nde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Bezeme üslubu açısından da Antoniler Dönemi başlarında Hadrianus Dönemi etkilerinin görüldüğü bilinmektedir⁴³.

Hadrianus'un, imparatorluk yılları içerisinde doğu eyaletlerini de kapsayan önemli gezilere çıktığı bilinmektedir. İmparatorun gezileri ile kentlerdeki imar faaliyetleri arasında bağlantı dikkat çekicidir. MS 129-131 yılları arasında gerçekleştirdiği üçüncü gezisi sırasında Tralleis'e uğramış olabileceği iddia edilmektedir⁴⁴. Tralleis'in Hadrianus Dönemi içerisinde ayrıcalıklar kazandığı anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasında Tralleisli Phlegon'un çok önemli bir rolü vardır. Phlegon'un Hadrianus'la kurmayı başardığı dostluktan memleketi Tralleis de yararlanmış olmalıdır. Söz konusu dönemde yaşanan hububat sıkıntısı Tralleis'i de etkilemiştir. Kentin, Mısır'dan hububat almasına izin verildiği bilinmektedir⁴⁵. Phlegon aynı zamanda Tralleis'te gerçekleştirilen "Olympia Pythia Hadriana"⁴⁶ oyunlarında da görev almıştır⁴⁷. İmparatorun söz konusu oyunlar sırasında kenti ziyaret ettiği düşünülmektedir⁴⁸.

Hadrianus'tan sonra başa geçen Antoninus Pius Dönemi'nde kentle ilgili bilgilerimiz daha azdır. Bu nedenle *Scriptores Historiae Augustae*⁴⁹ adlı eserde geçen bilgiler oldukça önemlidir. Antoninus Pius'un tahta geçiş sürecinin anlatıldığı ilgili pasaj içerisinde imparatorun proconsullüğü sırasında Tralleis'e geldiği anlaşılmaktadır. Söz konusu ziyaret sırasında Tralleisli bir kadın rahip Antoninus Pius'u "yaşasın proconsul" yerine "yaşasın imparator" şeklinde karşılamıştır⁵⁰. Bu söz Antoninus Pius'un daha sonrasında imparator olacağına dair bir işaret olarak yorumlanmıştır.

MS II. yüzyılın başlarında Batı Anadolu'da imar faaliyetlerine önem verildiği anlaşılmaktadır. Hadrianus ve Antoninus Pius'un imparatorluk yıllarında Küçük Asya'da yer alan önemli yerleşim yerlerinde kamusal yapıların inşasına ağırlık verildiği bilinmektedir. Latrinanın içerisinde yer aldığı Hamam-Gymnasion yapı kompleksinin inşasının da Hadrianus

⁴² Strocka 1988, 300; Pülz 1989 59-60; Vandeput 1997, 76-77.

⁴³ Can 2005, 90.

⁴⁴ Syme 1988, 163.

⁴⁵ Magie 1950, 619; Gülbay 2009, 44-45.

⁴⁶ Tralleis'te gerçekleştirilen Olympia Pythia Hadriana oyunları için bkz; Boatwright 2000, 94.

⁴⁷ Gülbay 2009, 45.

⁴⁸ Boatwright 2000, 101.

⁴⁹ *Scriptores Historiae Augustae* adlı eserde Hadrianus'tan başlayarak Numerianus'a kadar başa geçen imparatorlar ve taht varisleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Çeşitli yazarlar tarafından yazıldığı bilinmektedir. Antoninus Pius ile ilgili bölüm Iulius Capitolinus tarafından kaleme alınmıştır.

⁵⁰ *Hist. Aug.* Pius III, 3; Koyuncu 2017, 121.

ve Antonius Pius dönemleri içerisinde başlamış olması muhtemeldir⁵¹. Geç Hadrianus Dönemi'nde başlayan inşa faaliyetlerinin Antoninus Pius Dönemi'nin başlarında da devam etmesi fikri mantıklı görünmektedir. Çalışma içerisinde incelenen plaster başlık parçalarının bezeme özellikleri de bu tarih önerisini destekler niteliktedir.

Kaynakça ve Kısaltmalar Listesi

- Alzinger, W. 1970, "Ephesos B", *RE Suppl. 12*, 1970, 1588-1704.
- AJA, American Journal of Archaeology. The Journal of the Archaeological Institute of America
- Akkan, Y. - Öztürk, N. - Karaosmanoğlu, M. 2019, "2017 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *40. KST 3*, Ankara, 173-184.
- AM, Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung
- BABesch, Bulletin antieke beschaving. Annual Papers on Classical Archaeology
- BARIntSer, British Archaeological Reports (International Series)
- BCH, Bulletin de correspondance hellénique
- Boatwright, M. T. 2000, *Hadrian and the Cities of the Roman Empire*, New Jersey.
- Boulanger, A. 1914, "Note sur les fouilles exécutées à Aphrodisias en 1913", *CRAI 58-1*, 46-53.
- Can, B. 2005, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", *Adalya VIII*, 89-119.
- CRAI, Comptes rendus des séances de l'Académie des inscriptions et belles-lettres [Paris]
- Dillon, S. 1997, "Figured Pilaster Capitals from Aphrodisias", *AJA 101/4*, 731-769.
- Dinç, R. 1998, "Tralleis Kazısı (1996)", *XIX. KST 2*, Ankara, 205-236.
- Dinç, R. - Özkan, H. - Takaoğlu, T. 2000, "Tralleis Kazı Çalışmaları. 1997-1998", *Arkeoloji ve Sanat 95*, 2-14.
- Dinç, R. 2003, *Tralleis Rehberi/Guide*, İstanbul.
- Dinç, R. - Dede, E. 2003, "Tralleis (2000) Kazı Raporu", *24. KST 1*, Ankara, 405-418.
- Dinç, R. - Dede, E. 2004, "Tralleis 2002 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *25. KST 1*, Ankara, 339-354.

⁵¹ Tralleis Hamam-Gymnasion yapı kompleksinin bulunduğu alanda Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen bir Gymnasion'un kalıntıları bulunmaktadır. Söz konusu yapının MS II. yüzyıldaki imar faaliyetleri sırasında, dönemin estetik zevklerine göre yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır. Büyük İmparatorluk Tipi'ndeki yeni yapının yaklaşık olarak 15000 metrekairelik bir alanı kapladığı düşünülmektedir.

- Edhem Bey, 1904, "Fouilles de Tralles (1902-1903)", *BCH* 28, 54-92.
- Farrington, A. 1995, *The Roman Baths of Lycia, An Architectural Study/Likya'daki Roma Hamamları Mimari Araştırmaları*, Exeter.
- Fellows, C. 1841, *An Account of Discoveries in Lycia, Being A Journal Kept During A Second Excursion in Asia Minor*, London.
- FiE, Forschungen in Ephesos
- Foss, C. 1979, *Ephesus after Antiquity: A late antique, Byzantine and Turkish City*, Cambridge.
- Gülbay, O. 2003a, *Eskiçağ'da Tuvalet Kültürü*, İstanbul.
- Gülbay, O. 2003b, *Batı Anadolu ve Metropolis Hamam-Gymnasium Örneğinde Latrinalar*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- Gülbay, O. 2006, "Western Anatolian Public Latrines", G. Wiplinger (ed.), *Cura Aquarum in Ephesus*, Proceedings of the Twelfth International Congress on the History of Water Management and Hydraulic Engineering in the Mediterranean Region, Ephesus/Selçuk, Turkey, October 2-10, 2004, *BABesch Supplemets* 12/2, 461-466.
- Gülbay, O. 2009, *Anadolu'da İmparator Hadrianus Dönemi İmar Faaliyetleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- Heilmeyer, W. D. 1970, *Korintische Normalkapitelle: Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*, Heidelberg.
- Hist. Aug. Pius, *The Scriptorum Historie Augustae*, Çev. D. Magie, London, 1991.
- Humann, C. - Doerpfeld, W. 1893, "Ausgrabungen in Tralles", *AM* XVIII, 395-413.
- IstMitt, Istanbuler Mitteilungen
- IstMitt-BH, Istanbuler Mitteilungen. Beiheft
- Karaosmanoğlu, M. 1987, *Anadolu Mimari Bezekleri III. Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- Keil, J. 1929, "XIII. Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Ephesos", *Öjh* 24, 5-68.
- Knibbe, D. 1978, "Ephesos-nicht nur die Stadt der Artemis: Die 'Anderen' Ephesischen Götter", S. Şahin - E. Schwertheim - J. Wagner (eds.), *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens, Volume 2*, 489-503.
- Koyuncu, C. 2017, "Scriptores Historiae Augustae: Roma İmparatoru Antoninus Pius'un Çevirisi", *Archivum Anatolicum-Anadolu Arşivleri* 11/1, 111-128.

KST, Kazı Sonuçları Toplantısı

La Torre, M. - Steskal, M. 2012, "Das Vediusgymnasium in Ephesos, Ein kaiserzeitlicher Bad-Gymnasium-Komplex", R. Kreiner - W. Letzner (eds.), *SPA. Sanitas Per Aquam*, Tagungsband des Internationalen Frontinus-Symposiums zur Technik- und Kulturgeschichte der antiken Thermen, Aachen, 18.-22. März 2009, *BABesch Supplements 21*, 283-288.

Magie, D. 1950, *Roman Rule in Asia Minor: to the End of the Third Century After Christ*, New Jersey.

Mansel, A. M. 1963, *Die Ruinen von Side*, Berlin.

Miltner, F. 1955, "XX. Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Ephesos", *Öjh 42*, 23-60.

Neudecker, R. 1994, *Die Pracht der Latrine: Zum Wandel öffentlicher Bedürfnisanstalten in der kaiserzeitlichen Stadt*, München.

Öjh, Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes In Wien

Plattner, G. A. 2008, "Bauornamentik", *Das Vediusgymnasium in Ephesos, Archäologie und Baubefund, FiE XIV/1*, Wien, 275-282.

Pülz, S. 1989, *Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma, IstMitt-BH 35*, Tübingen.

Radt, W. 2002, *Pergamon: Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, Çev. S. Tammer, İstanbul.

RE, Pauly-Wissowa, Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft (1893–)

Rohmann, J. 1995, "Einige Bemerkungen zum Ursprung des feingezahnten Akanthus", *IstMitt 45*, 109-121.

Steskal, M. 2008, "The Bath-Gymnasium Complex of Vedius in Ephesus", *BARIntSer 1739*, 557-562.

Steskal, M. 2011, "Erken Bizans Döneminde Ephesos'ta Yıkanma ve Hamam Mimarisi", F. Daim - S. Ladstätter (eds.), *Bizans Döneminde Ephesos*, İstanbul, 77-94.

Steskal, M. 2015, "Römische Thermen und griechische Gymnasien: Ephesos und Milet im Spiegel ihrer Bad-Gymnasien", P. Scholz - D. Wiegandt (eds.), *Das Kaiserzeitliche Gymnasium*, Germany, 223-244.

Steskal, M. - La Torre, M. 2002, "Das Vediusgymnasium in Ephesos, Die Geschichte der archäologischen Erforschung des Vediusgymnasiums und Seines Umfeldes, Bericht der Bauforschung 2000 am Vediusgymnasium", *Öjh 70*, 221-244.

Steskal, M. - La Torre, M. 2008, *Das Vediusgymnasium in Ephesos, Archäologie und Baubefund, FiE XIV/1*, Wien.

- Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII, XIII, XIV)*, Çev. A. Pekman, İstanbul, 2000.
- Strocka, V. M. 1988, "Wechselwirkungen der stadrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian", *IstMitt* 38, 291-307.
- Syme, R. 1988, "Journeys of Hadrian", *ZPE* 73, 159-170.
- Topaloğlu, A. 2010, *Tralleis Latrinası Işığında Antik Dönemde Latrinalar ve Tralleis Latrinasının 3D Modellemesi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın.
- Vandeput, L. 1997, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: a Case Study*, Leuven.
- Yaylalı, A. 2008, "2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 29. *KST* 1, Ankara, 555-576.
- Yaylalı, A. 2009, "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları", 30. *KST* 3, Ankara, 17-40.
- Yaylalı, A. 2010, "2008 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 31. *KST* 2, Ankara, 375-386.
- Yegül, F. K. 1986, *The Bath-Gymnasium Complex at Sardis*, Cambridge.
- Yegül, F. 1992, *Baths and Bathing in Classical Antiquity*, New York.
- Yener, E. - Saraçoğlu, A. 2014, "2012 Yılı Tralleis Kurtarma Kazıları", 35. *KST* 2, Muğla, 52-61.
- Yener, E. - Saraçoğlu, A. - Civelek, A. - Gülçin, Y. - Aydın, O. - Atıcı, Ş. - Tokgöz, M. N. 2014, "2013 Yılı Tralleis Kazıları", 36. *KST* 1, Ankara, 425-440.

ZPE, Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik

Diğer Kısaltmalar

bkz.	Bakınız
m	Metre
MS	Milattan Sonra
Res.	Figür

Figürlerin Listesi

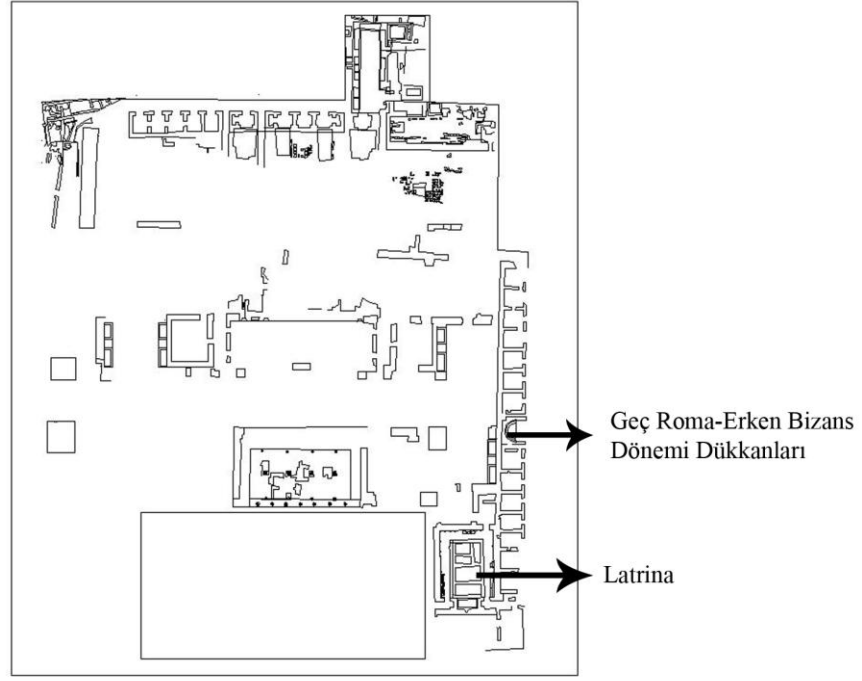
Res. 1	Hamam-Gymnasion'un Doğudan Görünüşü
Res. 2	Hamam-Gymnasion'un Batıdan Görünüşü
Res. 3	Hamam-Gymnasion'un Planı
Res. 4	Latrinanın Planı
Res. 5	Latrinanın Kuzeydoğudan Görünüşü
Res. 6	Latrinanın Güneybatıdan Görünüşü
Res. 7	Latrinanın Duvar Örgü Tekniğinin Genel Görünüşü
Res. 8	Ephesos Varius Hamam Latrinası'nın Duvar Örgü Tekniği
Res. 9	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 10	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 11	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 12	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res.13	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 14	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 15	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 16	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 17	Latrina Buluntusu Korinth Plaster Başlığı Parçası
Res. 18	Aphrodisias Güney Agorası Çevresi Buluntusu Plaster Korinth Başlığı Parçası (Dillon 1997, 764, Res. 33)
Res. 19	Ephesos VediusGymnasionCaldarium Ana Salonu Buluntusu Plaster Korinth Başlığı (Plattner 2008, 278, Taf. 208.1)
Res. 20	Ephesos Serapeion Kutsal Alanı Buluntusu Kapı Konsolu Üzerindeki Akanthus Motifi (Plattner 2008, 278, Taf. 380.1)
Res. 21	PergamonTraianus Tapınağı Podyum Ayak Profili Üzerindeki Akanthus Profili (Rohmann 1995, Taf. 44.5)
Res. 22	Side N1 Tapınağı Konsollu Friz Kuşağı (Mansel 1963, 81, Abb. 61)

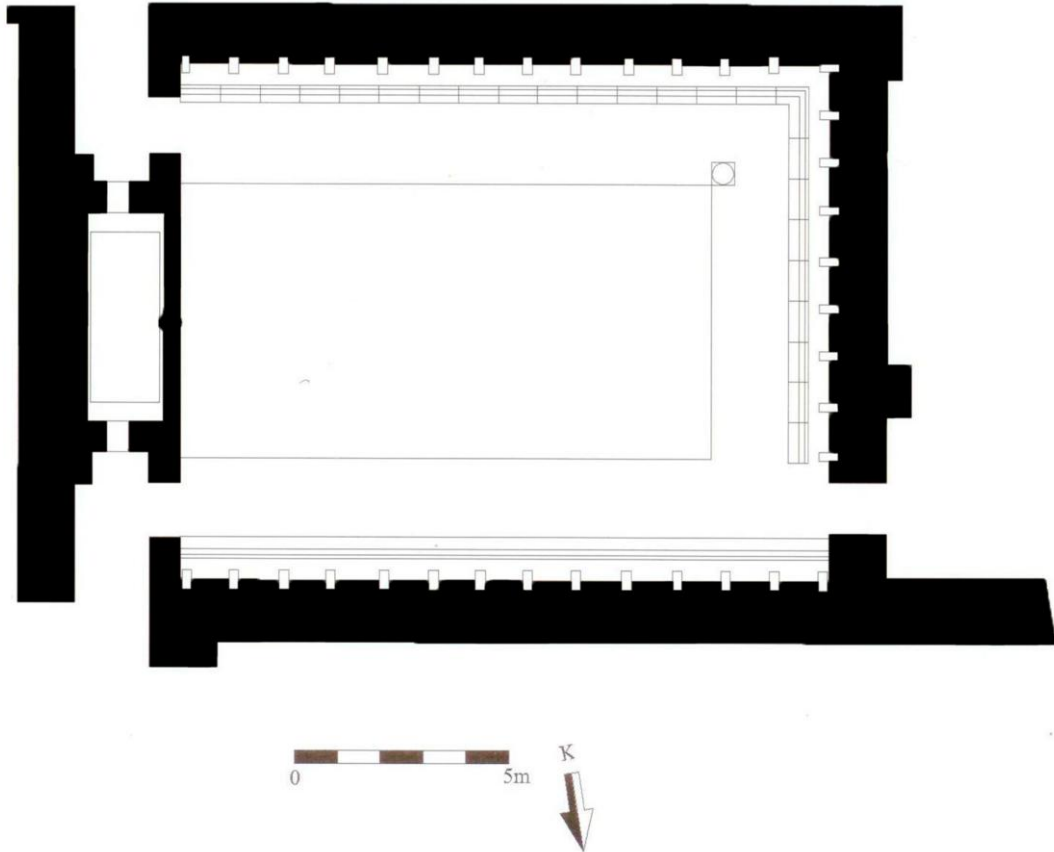
Res. 1

Res. 2

Res. 3

Res. 4

Res. 5

Res. 6

Res. 7

Res. 8

Res. 9

Res. 10

Res. 11

Res. 12

Res. 13

Res. 14

Res. 15

Res. 16

Res. 17

Res. 18

Res. 19

Res. 20

Res. 21

Res. 22